

ACA-Europe peaassamblee ning seminar
“Tõhus ja kõrgetasemeline halduskohtumenetlus”

Pariis, 26.-28. mai 2013

Ivo Pilving, riigikohtunik
Sirje Kaljumäe, halduskolleegiumi nõunik

1. 27. mail 2013 toimus Pariisis EL Riiginõukogude ja Kõrgemate Halduskohtute Ühenduse (ACA-Europe) **peaassamblee**, millel osalesid EL liikmesriikide kõrgemate halduskohtute ja riiginõukogude ning Euroopa Liidu Kohtu esindajad, samuti vaatlejastaatusega Horvaatia Kõrgem Halduskohus ja Türgi Riiginõukogu ning kutsutud olid Šveitsi Föderaalne Ülemkohus ja Norra Ülemkohus ning Montenegro Ülemkohus.

Ühenduse peasekretär Yves Kreins andis ülevaate 2012. a tegevusest: seminarid, veebipõhised teenused, publikatsioonid, kohtunike vahetus (kättesaadav ka http://www.aca-europe.eu/paris13/paris13_working_doc_en.doc), tutvustas 2013. a tegevusi ja kirjeldas ühenduse tegevuste rahastamiseks peetavate läbirääkimiste käiku. Peaassamblee kiitis heaks 2012. a peaassamblee koosoleku protokoll ja eelmise aasta majandusaruande.

Peaassambleel tutvustati uuendatud veebilehte ja ühenduse hallatavate andmebaaside (DEC.NAT ning JuriFast) arenguid. 2012.-2014. aastal ACA-Europe eesistujaks olev Prantsuse Riiginõukogu tutvustas omapoolseid ettepanekuid ACA foorumi (<http://www.aca-europe.eu/forum/>) tõhusamaks kasutamiseks ja informatsiooni vahetamise eesmärgil tegutseva üle-euroopalise halduskohtute kontaktisikute võrgustiku loomiseks. Samuti on ettepanek muuta seni ACA-Europe andmebaaside arendamiseks kokku kutsutud Tugikomitee ülesandeid ja suunata tegevus pigem foorumi tegevuse tõhustamisele.

Seoses 1. juulist 2013 Horvaatia EL-ga liitumisega kiitis peaassamblee heaks seni vaatlejastaatuses osalenud Horvaatia Kõrgema Halduskohtu saamise ühenduse täisliikmeks. Samuti rahuldab peaassamblee, arvestades Montenegro edusamme EL-ga peetavatel liitumisläbirääkimistel, Montenegro Ülemkohtu avalduse saada vaatlejaliikmeks. Lepiti kokku, et ACA-Europe järgmine peaassamblee ja kahe aasta tagant peetav kollokvium toimuvad Pariisis 15.-17. juunil 2014.

2. 28. mail 2013 toimunud **seminari** temaatika jagunes kahte blokki: “Halduskohtupidamise haldamine: tasakaal kohtusüsteemi sõltumatuse säilitamise ja selle tõhususe tagamise vahel” ning “Õigusemõistmise tõhusus ja kvaliteet – alused, kriteeriumid ja praktika.”

Seminaril arutleti, kuidas jätkuvalt tagada nii kohtusüsteemi sõltumatus kui ka kvaliteetne ja tõhus õigusemõistmine majanduslanguse ja eelarvekärbete taustal. Kohtusüsteemide ülesehituse ja siseriikliku regulatsiooni mitmekesisuse juures tõdeti, et ka kohtusüsteemi, sh kõrgema halduskohtu roll ja tähtsus eelarveläbirääkimistel on riigiti väga erinev. Kui enamuses riikides on eelarveküsimused peaaesjalikult Justiitsministeeriumi pädevuses, siis nt Portugalis ja Austrias räägivad kõrgemad halduskohtud eelarveküsimused läbi otse rahandusministeeriumiga ning kohtunikel on oluline roll eelarveläbirääkimistel või etendab olulist osa eelarveküsimustes spetsiaalne kohtuhaldusega tegelev riiklik institutsioon (Holland) või sõltumatu kogu. Erinev on ka kõrgemate halduskohtute võimalus eelarve

käsitamisel. Samuti on erinev suhtumine eelarvevahendite vähenemise oludes kohtute samaväärse töö tagamise. Hollandi näitel peab iga seadusega ette nähtava menetlusaja lühenemise või täiendava menetlustähtaja kehtestamisega ka kaasnema kalkulatsioon ja selle sätte järgimiseks vajalik ressurss. Soomes on kasutusel nn soorituskokkulepete süsteem.

Põgusalt puudutati ka küsimust, kas kohtute tegevuse hindamine/kontroll peaks toimuma süsteemisiselt või -väliselt ning kas hindamine peaks hõlmama väljastpoolt kohtusüsteemi seatud eesmäärke. Tõdeti, et kõrgema kohtu ja alamalseisvate kohtute puhul ei pruugi sobida samasugune metoodika.

Väga erinev oli ka esinejate ja osavõtjate arusaamine, mida täpsemalt mõista kvaliteetse õigusemõistmise all ning kas ja milliste kriteeriumitega on see mõõdetav. Samuti selles, kas ja kuidas on selliseid kriteeriume võimalik formuleerida. Enamlevinud arvamuse kohaselt ei ole menetlusajad ning menetletavate asjade arv ja jääk ainsad võimalikud mõõdupuud, ületähtsustada ei tohiks ka menetluse kiirust. Määrav on ka subjektiivne dimensioon. Tuleb arvestada, kellele on kohtulahend üldse mõeldud. Seejuures nimetasid erinevad kõnelejad avalikkuse (kõige laiemas tähenduses, st pooled, meedia, poliitilised osalejad) rahulolu olulisust kohtute tööga ja otsustega ning suhtumist, kuidas kohtulahendid üldse ühiskonnas vastu võetakse. Avalikkusega suhtlemine ja kohtute tegevuse selgitamine on kohtute töö mõistmiseks ja hindamiseks hädavajalikud. Oluline on kohtulahendite arusaadavus. Sealhulgas on tähtis, et kohtuotsust aktsepteeriks ka kaotaja pool. Märgiti, et avalikkuse ja meedia huviorbiidis on pigem kriminaalasjad kui pikalt ja põhjalikult motiveeritud haldusasjade otsused.

Sõnavõtudest võib kokkuvõtlikult järeldada, et tõhususe ja kvaliteedi saavutamine ei tohi toimuda kohtute sõltumatuse arvelt. Samuti ei saa tõhusus tuleneda menetlusreeglite arvelt, kuid protsessuaalsed võimalused võivad seda toetada. Rootsi Kõrgema Halduskohtu president M. Melin esitas näiteid õigusemõistmise praktilise külje lihtsustamise kohta (näiteks kasutada alama astme kohtute otsuseid kui kõrgema kohtu otsuse lisa; vältida liigset formalism; sh ei pruugi alati vajalik olla kasutada advokaati; kohtuametnike potentsiaali kasutamine). Austria Kõrgema Halduskohtu presidendi C. Jabloneri sõnavõttust jäi kõlama, et süsteemi kui terviku kvaliteet sõltub mitte üksnes halduskohtute tööst, vaid ka haldusorganisatsiooni suutlikkusest.

Ettekanded on osaliselt kättesaadavad ka ACA-Europe veebilehelt

<http://www.juradmin.eu/index.php/en/evenements-en/421-paris-28-may-2013-seminar-entitled-efficient-high-quality-administrative-justice>